

Modern leerplanbeleid vraagt om samenwerking en een onderzoekende houding

Hoe regel je een grote organisatie met een lange traditie in op de tandwielen van de nieuwe tijd? Voor die vraag staat SLO, zeker nu het leerplan en de herziening ervan zo actueel is. Het denken over modern leerplanbeleid is bij SLO in volle gang. Een gesprek met een oude reus.

DOOR RENSKÉ VALK, FOTO'S SGOOLFOTOGRAFIE STATION-TO-STATION

In 1975 besloot minister Van Kemenade tot de oprichting van een nationale leerplanorganisatie. Hij vond het een onmisbaar onderdeel van 'de structuur voor de ontwikkeling en vernieuwing van het primair (kleuter- en lager) en secundair (voortgezet) onderwijs'. Voor hem was de oprichting van SLO – want over die organisatie hebben we het – niet het sluitstuk van 'fundamentele discussies over inhoud, vormgeving en organisatie van de leerplanontwikkeling'. Integendeel. Hij beoogde er juist mee dat 'allen, betrokken bij het leerplan en leerplanontwikkeling' zich nog diepgaander over de verschillende aspecten ervan zouden buigen. Een dienstverlenend orgaan, dat moest het kenmerk zijn van de organisatie.

Meer dan 40 jaar later noemt SLO zich niet meer Stichting Leerplanontwikkeling maar Expertisecentrum Leerplanontwikkeling, en is het nog altijd een taakorganisatie van de overheid. Ik spreek met de tweekoppige directie, Jindra Divis (algemeen directeur) en Sanne Tromp (directeur innovatie), die bijna anderhalf jaar geleden het directiestokje hebben overgenomen. Hoe worden de begrippen 'vernieuwing van het onderwijs' en 'dienstverlenende organisatie' anno 2017 opnieuw geladen?

Collectief eigendom

Dat de meest recente poging tot modernisering van het curriculum leidde tot een landelijke stammenstrijd die nog altijd niet is bijgelegd, laat wel zien hoezeer het leerplan een centrale

plek heeft in ons onderwijs. Sanne Tromp: 'Het leerplan is collectief eigendom, velen voelen zich ermee verbonden en doen er ook een beroep op. Leraren, die binnen hun eigen vak zoveel relevants kunnen aandragen dat ze gemakkelijk het gehele curriculum zouden kunnen vullen. De school, die een bepaald profiel wil waarmaken. De samenleving die bij de school maatschappelijke opdrachten neerlegt. Vervolgopleidingen die willen dat vooropleidingen goed aansluiten. Ouders hebben verwachtingen met betrekking tot de vorming van hun kinderen, en niet in de laatste plaats de politiek, met opvattingen over burgerschap en rendement. Allemaal groepen met een 'claim on aims'. Daarbij komt ook nog het curriculum als een vorm van cultuuroverdracht; het bergt relevant geachte inhoud in zich, die wij willen overdragen. Met andere woorden, het curriculum is feitelijk van iedereen. Dat houdt een risico in zich, want er moet wel iemand voor het curriculum zorgen: om overladenheid te voorkomen, om samenhang te bewaken, en om de inhoud te bezien in het grotere plaatje. SLO wil daarom een hoeder zijn – die opdracht hebben we, en zo voelen we dat ook – maar wil zeker niet het eigenaarschap overnemen.'

Onderwijs vernieuwen via het curriculum, brengt dus vele mensen op je pad. Tromp: 'Het curriculum staat in het brandpunt van de belangstelling op dit moment. Scholen, vakverenigingen en landelijke projectgroepen zijn ieder op hun eigen manier bezig met het herontwerpen van onderwijs, met het oog op kwaliteit van leren, leerlingmotivatie en vaardigheden

Sanne Tromp (l) studeerde sociale geografie aan de Universiteit Utrecht en was bestuurslid van het Freudenthal Institute for Science and Mathematics Education. In 2004 richtte hij het Junior College Utrecht op, dat zich ontwikkeld heeft tot een samenwerking tussen universiteit, hogeschool en vo-scholen in Midden-Nederland.

voor de toekomst. Er zijn bottom-up bewegingen, en ook top-down: vanuit overheids-ambities. Al die groepen kunnen SLO goed vinden, als het gaat om leerplanissues. Het maakt dat we aanwezig zijn op heel veel scholen. Laatst hebben we dat weer eens in kaart gebracht, dat leverde meer dan 50 excel-pagina's op.'

'SLO wil hoeder zijn, maar wil zeker niet het eigenaarschap overnemen.'

Dienstverlening in de tweede lijn

Ondanks die brede aanwezigheid op scholen, is SLO geen organisatie die scholen begeleidt zoals adviesorganisaties dat doen. Om dat scherp te krijgen nog even terug naar de oorsprong van SLO. Jindra Divis: 'SLO is opgericht als tweedelijnsorganisatie. Hoe gek het ook klinkt, maar wij zijn er eigenlijk niet voor de individuele school, wij richten ons van oudsher op organisaties die scholen ondersteunen, op eerstelijnsorganisaties. Wij gaan over curriculumissues, ontwikkelen oplossingen in leerplankwesties en voeren vervolgens bijvoorbeeld schoolbegeleidingsdiensten met onze opgedane kennis en ervaring. Of we agenderen op beleidsniveau zaken als aansluiting van vmbo naar havo, als het gaat om leerlijnen. De opbrengst van wat we doen, dus ook op al die scholen, moet primair ten dienste staan van het vraagstuk op landelijk niveau.' Maar dat dienstverlenende ontwerp uit 1975 staat anno 2017 wel

onder druk. Divis: 'Eerstelijns onderwijssteuning ziet er vandaag de dag anders uit dan 10 jaar geleden. De grote centra zijn verdwenen, kleiner geworden of hebben een ander profiel gekregen. Er zijn heel veel kleine adviesbureautjes bijgekomen die stukjes van de markt bedienen. Kennis en ervaring zijn hiermee versnipperd geraakt, en soms ook verdwenen. En scholen doen wel degelijk een beroep op SLO om die leemte te vullen. Zij zijn niet zo geïnteresseerd in een systeem met eerstelijns of tweedelijns organisaties; ze hebben een ondersteuningsvraag en zoeken een expert om samen een oplossing te ontwikkelen. SLO kan dat op dit moment nog niet zo'n eerstelijns adviesorganisatie zijn, daarop zijn we niet ingericht. Wel is het verstandig om opnieuw te bekijken op welke manier het onderwijs zo goed mogelijk bediend wordt. Misschien is eerste- en tweedelijns denken achterhaald. Of misschien is tegenwoordig de school zelf wel de eerstelijnsorganisatie?'

Tromp: 'Maar zelfs al zouden we wel die directe professionaliseringsrol willen nemen, dan nog kunnen we niet landelijk dekkend werken. Daarvoor is het veld veel te groot. Wat we wel kunnen doen, en ook al doen, is samenwerken met clusters scholen en aanhaken bij bestaande netwerken.' Dat past ook in de overtuiging van Divis en Tromp, dat hun dienstverlening tot stand moet komen vanuit samenwerking en co-creatie.

'Een organisatie als de onze kan alleen maar écht goed werk verrichten als we dat doen met een open lijn naar de scholen. Wat in de klas gebeurt is belangrijk, daar wordt curriculum werkelijkheid. Wat leraren weten is onmisbaar voor ons werk. Meer dan ooit willen we pendelen tussen de onderwijspraktijk en de tekentafel.'

Divis: 'En zeker nu, want het proces waarin we ons allen op dit moment bevinden is nieuw. De manier waarop we op dit moment curriculumherziening proberen vorm te geven is nog nooit zo gedaan. Het is aanmatigend om als organisatie te denken dat je wel weet hoe dit uit te rollen. Het is juist de opgave om samen uit te zoeken hoe we actualisering van het leerplan gestalte geven op een democratische manier, zonder ook het collectieve belang, waarover we het net hadden, uit het oog te verliezen.'

Tot slot

Met het wisselen van de directie op 1 maart 2016 lijkt een tijdperk afgesloten. Divis en Tromp zetten een beeld neer van een organisatie waarvan het hoofd al volop in transitie is, maar lichaam nog gebonden is aan oude wetten. SLO is tenslotte een belangrijk onderdeel van de beleidsketen en als taakorganisatie van de overheid nu eenmaal begrensd. Toch zijn Divis en Tromp op dit moment niet zozeer bezig met hun beperkingen, maar meer met het zoeken van ruimte voor hun uitdaging: een klassieke instelling transformeren naar een flexibele netwerkorganisatie. 'SLO is een interessante organisatie die alle kanten op haakjes uitwerpt. Naar de wetenschap voor de laatste

Drs. Jindra Divis (l) studeerde geschiedenis in Leiden. Hij was vicevoorzitter van het bestuur van EP-Nuffic in Den Haag. EP-Nuffic is het expertise- en dienstencentrum voor internationalisering in het Nederlandse onderwijs. Tevens was hij mede-oprichter en voorzitter van het Profielenberaad. Divis is ook toezichthouder in het voortgezet onderwijs.

inzichten, naar de praktijk waaraan we dienstbaar zijn, naar beleid en collega-organisaties. We willen een verbinder zijn, een makelaar in kennis op een manier die bij deze tijd past! ●

Leren investeren met het Wereldklimaatspel

Leer uw leerlingen in een spannende simulatie om de juiste balans te vinden tussen het investeren in economie, milieu en mensen. Hoe kunnen we met elkaar afspraken maken om de opwarming van de aarde tegen te gaan?

Doel: Leerlingen leren omgaan met investeren in economie, milieu en maatschappij
Doelgroep: leerlingen en docenten in het Voortgezet Onderwijs
Vakken: aardrijkskunde, biologie, economie, ANW, Mens en Maatschappij
Speeltijd: 1,5 – 2 uur
Wanneer: tijdens blokuren, themadagen of werkweken

Het spel is een prachtig instrument om met leerlingen te praten over de keuzes waar we als samenleving voor staan. Het spel kan ook gebruikt worden als onderdeel van een studiedag om met het team over duurzaamheid op school te praten.

Vragen of informatie: Frans Ottenhof
onderwijs@perspectivity.org

Het Wereldklimaatspel wordt onder de naam "Perspectivity Game" over de hele wereld gespeeld om beleidsmakers te trainen in het voeren van een duurzame dialoog. Bekende klanten zijn de Wereldbank, DSM, Greenpeace en de Universiteit van Amsterdam. Van het spel werd in 2014 een Chinese uitvoering uitgebracht. Het spel werd ontwikkeld door de stichting Perspectivity.